

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

StV@eduskunta.fi

Viite: HE 189/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Asia: Vanhusasiavaltuutetun kirjallinen lausunto

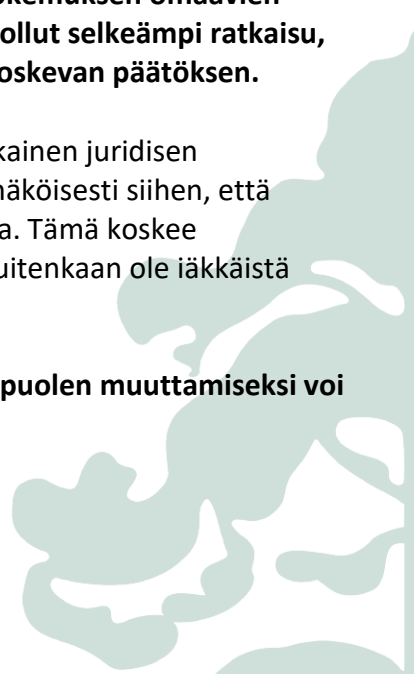
Vanhusasiavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Lakisääteisen tehtävänsä mukaisesti vanhusasiavaltuutettu tarkastelee esitystä iäkkäiden oikeuksien ja aseman toteutumisen näkökulmasta.

Vanhusasiavaltuutettu kannattaa sitä, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen erotetaan jatkossa lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidosta. Muutos helpottaa kaikenikäisten transsukupuolisten henkilöiden oikeudellisen sukupuolen vahvistamista.

Ongelmallista on kuitenkin se, että laki ei edelleenkään mahdollista sitä, että henkilö itse määrittelee oman identiteettinsä, vaan sen juridisen päätöksen tekee viranomainen Digi- ja väestötietovirastossa asianomaisen kirjallisen hakemuksen pohjalta (2 §). Kun Digi- ja väestötietovirasto on ilmoittanut hakijalle hakemuksen saapumisesta, on hakija vielä kirjallisesti vahvistettava hakemuksensa Digi- ja väestötietovirastolle 30 päivän kuluessa. Digi- ja väestötietovirasto ei kuitenkaan nykyisen esityksen perusteella käyttäisi hakemuksen käsittelyssä tarkoituksenmukaisuusharkintaa. **Erityisesti iäkkäiden, pitkän elämäkokemuksen omaavien henkilöiden näkökulmasta olisi omaan ilmoitukseen perustuva päätös ollut selkeämpi ratkaisu, sen sijaan että viranomainen tekee heidän sukupuoli-identiteettiään koskevan päätöksen.**

Transsukupuolisiin henkilöihin kohdistuu paljon syrjintää ja nykyisin mukainen juridisen sukupuolen muutosprosessi on pitkä ja raskas. Tämä on johtanut todennäköisesti siihen, että monet eivät ole lähteneet hakemaan muutosta juridiseen sukupuoleensa. Tämä koskee todennäköisesti iäkkäitä enemmän kuin nuorempia. Tutkimustietoa ei kuitenkaan ole iäkkäistä sukupuolivähemmistöihin kuuluvien tilanteesta Suomessa.

Vanhusasiavaltuutettu kannattaa sitä, että hakemuksen juridisen sukupuolen muuttamiseksi voi tehdä Digi- ja väestötietovirastolle sekä digitaalisesti että paperilla.

Hakemuksen tekeminen omasta sukupuolikokemuksestaan, vaatii kirjallista kykyä kirjata viranomaisen vaatimat perustelut, jota kaikilla ei ole. Jos esitystä muutettaisiin siten, että sukupuolen muuttamiseksi riittää oma ilmoitus, ehkäisisi se tällaisen eriarvoisen aselman syntymisen.

Esitetty muutos, joka parantaa transsukupuolisten henkilöiden lisääntymisoikeuksia, on merkittävä sillä se vahvistaa heidän oikeuttaan perhe-elämään ja yhdenvertaiseen asemaan yhteiskunnassa.

Samoin muutos vanhemmuusnimikkeestä yhdessä muiden nyt esitettyjen muutosten kanssa lisää yhdenvertaisuutta.

Esitetyt lainsäädännölliset muutokset kohentavat iäkkäiden transsukupuolisten henkilöiden asemaa ja oikeuksien toteutumista. Esitettyjen muutosten myötä yhteiskunnassa tunnustetaan heidän oikeutensa paremmin kuin tällä hetkellä.

Sukupuolivähemmistöihin kohdistuu usein vakavaa syrjintää ja iäkkäät transsukupuoliset henkilöt ovat joutuneet elämään syrjivien käytäntöjen kanssa koko elämänsä ajan. Nyt esitetyillä lainsäädännön muutoksilla parannetaan heidän yhdenvertaisuuttaan yhteiskunnassa.

Helsingissä 23.11.2022

Päivi Topo, vanhusasiavaltuutettu

